

L I T E R K A

leden 2010

První lednové dny svádí člověka nejen k bilancování roku předešlého, ale především k úvahám, co nového nám právě nastávající měsíce přinesou. Jistě mnoho dobrého, zajímavého, poučného. Do vlastní budoucnosti nikdo z nás nedohlédne, a tak všichni budeme mnohokrát překvapen. Působení Památníku se s Vašimi životy na krátké chvíle protíná již pět let a jeho zaměstnanci se s Vámi budou rádi setkávat i v roce 2010. Lednová Literka Vám přináší podrobný přehled akcí, na které se můžete těšit. Nevynechává ani pravidelné semináře Krocení literární múzy doprovázející literární soutěž Skrytá paměť

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Lednová literární výročí
- » Krocení literární múzy
- » Kouzla hudebního putování
- » Opus musicum
- » Tři otázky pro Blanku Petrákovou
- » Plán výstav na rok 2010

Moravy s přesnými termíny jejich konání v jednotlivých městech. První číslo letošního roku se Vám představuje v drobné úpravě, která snad pravidelné čtenáře potěší. Hlavní změna nastala v „zaměstnaneckém okénku“, kde jste se pravidelně setkávali se zaměstnanci Památníku, kteří Vám přinášeli své postřehy z různých akcí, zážitků či pro Vás měli tipy na přečtení poutavé knihy nebo na příjemný výlet. Naše tváře i záliby již

znáte, a proto je tu teď prostor pro Vás. Zaujme-li Vás nějaká událost natolik, že se s námi budete chtít o ni podělit, napište nám. Budeme se na Vaše příspěvky těšit.

Za celý kolektiv zaměstnanců Památníku Vám přeji do nového roku štěstí, zdraví a spokojenost.

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce

l e d n a

Marie Calma Veselá: Gong

*Pro slávu, úspěch, zisk jsem nepsala,
podobna ptáku, spjata s přírodou,
nad hnízdy lidskými jsem zpívala,
do snů i bdění, v denní všední chvat,
o boží kráse tichý popěvek,
jenž ukolébá, těší, napřímí,
a šumem křídel nese přes propast.*

21. 1. 1904

vedlo Národní divadlo v Brně v premiéře operu Leoše Janáčka **Její pastorkyňa**. Autor hudebního díla na něm pracoval s přestávkami od března 1894 až do března 1903. Libreto vzniklo na základě dramatu Gabriely Preissové a Janáček při jeho úpravě ponechal prozaickou formu textu. Po svém uvedení v Brně se opera setkala s kladným ohlasem u moravského publika a roku 1908 Klub přátel umění vydal tiskem klavírní výtah opery, což přispělo k její větší přístupnosti. Na přízeň pražského publika si však Janáček musel počkat celých třináct let, v jejichž průběhu opakovaně usiloval o uvedení Její pastorkyně na scéně Národního divadla.

18. 1. 1923

vyšla poprvé v časopise Sršatec 3 provokující a napolo revoluční báseň Vítězslava Nezvala **Poetika**. Ve své době vzbudila velmi rozporuplné ohlasy, např. Arna Nováka vyprovokovala, jak Nezval vzpomíná ve své knize z Mého života, až k zuřivosti. Poetika byla o rok později zařazena do autorovy první poetické sbírky Pantomima, představující poetismus v jeho hravosti a nové metaforice. Nezval v ní naplňuje své teoretické stati o pojetí tohoto směru v tvorbě básní všemi pěti smysly.

**Nejblíží akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

6. ledna – 28. února – výstava 40 let časopisu Opus musicum.

Výstava věnovaná jubileu jediného hudebního odborného časopisu na Moravě, který vychází nepřetržitě od roku 1969 do dneška.

Klub přátel Památníku

Zajímají Vás aktivity Památníku? Staňte si i Vy členem Klubu přátel, nezávislého sdružení. Podrobnější informace o Klubu přátel najdete na zvláštním letáčku u pokladny Památníku a na webových stránkách Muzea Brněnska: www.muzeumbrnenska.cz.

KROČENÍ LITERÁRNÍ MÚZY

V loňském roce jsem na svých cestách se seminářem Kročení literární múzy tu a tam odpovídala studentům na otázku, zda si myslím, že absolvování kurzů tvůrčího psaní z někoho udělá spisovatele. Někdy byla tato otázka vyslovena s nepatrnou nadějí v hlase, jindy s mírným despektem... Na takto jednoznačnou otázku jsem musela odpovídat záporně, ale s doplněním, že zvládnutí některých „řemeslných“ dovedností a hlavně diskuse s ostatními nadšenci v tvůrčí atmosféře rozhodně mohou být pro začátek užitečné. Takové ambice ale naše „kročení“ nemá, jeho smyslem je podnítit účastníky k tomu, aby se nebáli psát prozaické texty a techniky tvůrčího psaní využívali nejen ve škole. A protože je „kročení“ doprovodným programem literární soutěže Skrytá paměť Moravy, mělo by být v neposlední řadě také impulsem k napsání soutěžního textu, letos na téma Z rodinné kroniky. Seminář je určen všem mladým lidem ve věku od 12 do 19 let a zájemci se mohou přihlašovat sami či prostřednictvím svých pedagogů na e-mailu pamet@muzeumbrnenska.cz. Účast na semináři

je zdarma. Bližší informace o soutěži a Krocení literární múzy najdete na www.muzeumbnrenska.cz.

Leden: 19. 1. – Rajhrad, Památník písemnictví na Moravě, 20. 1. – Hodonín, Masarykovo muzeum v Hodoníně, 21. 1. – Šumperk, Vlastivědné muzeum v Šumperku, 27. 1. – Zlín, Muzeum jihovýchodní Moravy Zlín

Únor: 1. 2. – Ostrava, Ostravské muzeum, 2. 2. – Olomouc, Vlastivědné muzeum Olomouc, 3. 2. – Znojmo, Dům umění, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 9. 2. – Prostějov, Muzeum Prostějovska v Prostějově, 10. 2. – Vsetín, Masarykova veřejná knihovna Vsetín, 11. 2. – Brno, Knihovna Jiřího Mahena, 16. 2. – Žďár nad Sázavou, Knihovna Matěje Josefa Sychry,

17. 2. – Jihlava, Městská knihovna Jihlava, 24. 2. – Třebíč, Muzeum Vysočiny Třebíč

Březen: 1. 3. – Nový Jičín, Muzeum Novojičínska

KOUZLA HUDEBNÍHO PUTOVÁNÍ

V průběhu studií mi vždy imponovala řeč i hudba francouzské kultury. Osud však popostrčil můj obdiv o pár kroků dále, do švýcarského města Ženevy, které umělci na první pohled skýtá omezenou možnost rozletu. Ovšem spojení s uměním celého světa, zájem nejlepších mladých začínajících interpretů o studia na zdejší konzervatoři a HEM (vysoké hudební škole) s širokou nabídkou možností a spolupráce s celým hudebním světem, to vše je výzvou. Velkou nezodpovězenou otázkou pro mě však zůstává, proč je tak vzácné potkat v těchto končinách českého umělce či slyšet naše dnešní umění na zdejších pódiiích. S radostí však vítám první jiskřičky naděje, jež vzplanuly s obrovským přijetím provedení Janáčkových oper v ženevské opeře pod taktovkou Jiřího Bělohlávka a při prvním vystoupení mladého dirigenta Tomáše Netopila. Z našich sólistů se představil na zdejším koncertním pódium pouze houslista Pavel Šporcl. Do povědomí místního publika se zapsala klavíristka Dagmar Pančochová. Český svět hudby zůstává reprezentován především v německé části Švýcarska, a to hlavně v Luzernu, v čele s panem Ivanem Klánským a Guarneri triem, dále v Zurichu a Baselu, kde najdeme v komorních orchestrech schované výborné české a moravské muzikanty. Nezbyvá než si přát, aby se mladá generace postupně dostala zpátky na výsluní těch nejlepších a mohla tak úspěšně reprezentovat naši novou kulturu a interpretační umění. A proto je mým osobním přáním i cílem navázat kontakt s naší nynější skladatelskou generací při propagaci nové tvorby, abychom mohli brzy stát po boku těch nejlepších světových interpretačních sólistů, dirigentů i skladatelů.

*Violoncellistka a klavíristka **Vendula Matějková**, rodačka z Moravy, odešla po krátké koncertní a pedagogické praxi do Švýcarska, odkud vyjíždí do Paříže, Londýna a USA.*

OPUS MUSICUM 69-09

40 let hudebního čtení, psaní, dění

Jubilejní výstava u příležitosti založení brněnské společnosti Opus musicum mapuje s podtitulem „40 let hudebního čtení, psaní, dění“ mezníky a osobnosti v působení této významné kulturní instituce, jež je nejen vydavatelem hudební revue a knih o české hudbě, ale také organizátorem hudebního života, jehož význam přesahuje hranice Brna i České republiky.

V roce 2009 uplynulo už 40 let od chvíle, kdy čtenáři dostali do rukou první číslo měsíčníku Opus musicum. Skupinka nadšenců z řad mladých muzikologů, která pod vedením Jiřího Fukače začala na konci 60. let časopis v Brně vydávat, se postupem času rozrostla ve společnost, jejíž cíle i ambice sahaly za hranice hudebního periodika. Články

publikované v OM jsou citovány v hudebních encyklopediích, časopis lze nalézt na policích knihoven v Evropě i ve Spojených státech. Revue, v níž je vedle odborných muzikologických studií kladen důraz na mezioborovost a exkurzy za hranice tzv. vážné hudby, už od počátků doplňuje samostatná hudební knižnice, která až dosud vydala na 20 titulů. K nejznámějším patří Hádanka života – korespondence Leoše Janáčka s Kamilou Stösslovou či Stýskání zakázáno – paměti pěvkyně Soni Červené.

Opus musicum stál také u zrodu několika velkých hudebních akcí, kterými byly např. Korngold Anniversary v roce 1997 nebo Hudební dny E. W. Korngolda v roce 2002, jež do povědomí brněnské kulturní veřejnosti natrvalo přinesly osobnost brněnského rodáka E. W. Korngolda. V roce 2004 nabídl festival Z(a)tracená hudba nanejvýš zajímavý exkurz do světa hudby, která byla dosud z různých důvodů opomíjena.

Časopis dnes vychází šestkrát do roka. Výstava Opus musicum 69–09 / 40 let hudebního čtení, psaní, dění byla zahájena 1. října 2009 ve foyer sálu Břetislava Bakaly, kde ji návštěvníci mohli zhlédnout až do konce roku 2009. Nyní se stěhuje do prostor Památníku písemnictví na Moravě, kde bude součástí prohlídkové trasy až do února 2010.

3 OTÁZKY pro

Blanku Petrákovou

Vaši výstavu Lázeňská módní abeceda doplnila přednáška věnovaná Marii Calmě Veselé. Proč právě jí?

Marie Calma Veselá (1881–1966) byla pěvkyně, básnířka a spisovatelka, významná osobnost první poloviny 20. století. Záhy se vzdala operní dráhy a věnovala se koncertování a literární tvorbě. Po boku manžela, ředitele lázní MUDr. Františka Veselého, strávila několik sezon v Luhačovicích a zasadila se o vznik lázeňských novin a rozvoj kulturního dění. Byla umělkyní, která v mnohém předběhla svoji dobu. Její literární dílo, velké zásluhy na objevení a uvedení moderní české a slovanské písňové tvorby do koncertních sálů, tvorba koncertních cyklů lidových písní, stejně jako realizace výchovných koncertů pro děti, jsou odvážné a moderní počiny.

Jaký odkaz nám zanechala literární díla Marie Calmy Veselé?

Marie Calma je autorkou desítek fejetonů a řady příspěvků pro Lumír, Národní politiku, Venkov, Národní listy, Luhačovické lázeňské listy, Samostatnost, Zvon, Zlatou Prahu aj. Vydala přes třicet knih, mezi nimi několik básnických sbírek, například Nekonečnou cestou, Písně moderní Markétky, Strom poznání ad. Za sbírku Sny v sonetech obdržela v roce 1927 cenu akademie. Její verše s oblibou zhudebňovali soudobí čeští skladatelé. Překládala z polštiny a němčiny. Zajímala se také o lidovou kulturu a psala pohádkovou a povídkovou literaturu pro děti s národopisnou tematikou. Dnes je její literární dílo

téměř zapomenuto a těžko dostupné, ale ve své době razilo moderní myšlenky a překonávalo dobové předsudky, především v oblasti ženské emancipace a umělecké svobody.

Jako operní pěvkyně se v Luhačovicích seznámila s Leošem Janáčkem. Jaký byl jejich vzájemný vztah?

V den Mariiných dvacátých sedmých narozenin 8. září 1908 pozval František Veselý do svého bytu v lázních několik nejbližších přátel, mezi nimi Leoše Janáčka, který zde byl v té době na léčení. Na tento den později vzpomínala Marie Calma takto: „*Na pianině ležel nerozřezaný klavírní výtah „Její pastorkyně“. Janáček rozřezal několik listů a sedl k pianinu. „Prý pěkně zpíváte, tak ukažte, co umíte!“ Byl překvapen, že dovedu zazpívat Jenůfu i Kostelníčku z listu. A mně bylo, jako kdyby Jenůfu pro mne komponoval. Tak mi byla hned napoprvé známá a blízká.*“ Toto setkání a navázání přátelství mělo pro Janáčka velký význam. Marnou snahu prosadit jeho hudební díla v Praze mu pomohli manželé Veselí překonat za pomoci svých společenských styků. Roli sehrála i Calmina touha zpívat Jenůfu. Podařilo se jí získat svého bývalého učitele z hudební školy Karla Kovařovice, dirigenta, dramaturga a šéfa opery Národního divadla natolik, že se uvolil uvést Její pastorkyňu na jaře 1916 na pražské scéně. Uvedení opery otevřelo Janáčkově vytouženou cestu do pražských a evropských hudebních síní. Vztahy s Veselými však svým neuváženým jednáním poškodil. „*Chodníček do Karlína k Veselým zarostl Janáčkově od těch dob, co cestu v Národním měl dokořán.*“ Naposledy se Marie Calma sešla s Janáčkem v roce 1925, jeho dílo však obdivovala a prosazovala po celý život.

PhDr. Blanka Petráková je kurátorkou sbírky textilu, zvykosloví a keramiky Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, vedoucí Muzea luhačovického Zálesí.

Kalendář výstav a pravidelných akcí pro rok 2010

6. ledna – 28. února - 40 let časopisu Opus musicum

Výstava věnovaná jubileu jediného hudebního časopisu na Moravě.

11. – 14. března - Kamélie mezi knihami

Inspirace květinami v krásné literatuře.

18. března – 26. září - Ludvík Kundera

Výstava k životnímu jubileu významné osobnosti nejen moravského kulturního života, spisovatele, překladatele, dramatika a literárního historika Ludvíka Kundery.

1. dubna – 26. září - Exlibris z Moravy

Encyklopedická výstava moravských exlibris ze sbírek M. Riedla.

duben, květen - Jarní přednáškový cyklus „Knižní kultura“

20. – 30. května - Rukopisy královny Rejčky

Výstava kolekce vzácných a nikdy doposud pohromadě vystavovaných rukopisů zhotovených na popud královny Elišky Rejčky.

15. května - Muzejní noc s Oldřichem Mikuláškem

Komponovaný večer k 100. výročí narození moravského básníka.

18. června - Vyhlášení výsledků literární soutěže Skrytá paměť Moravy

září, říjen - Podzimní přednáškový cyklus „Cestovatelé z Moravy“

7. října – 2. ledna 2011 - Musilové – Alois a Robert

Dva slavní z jednoho moravského rodu, arabista a romanopisec.

14. října – 28. Listopadu - Moravské nakladatelství Repronis se představuje

Repronis spojovaný především se svéráznými Deniky Ostravaka představí i své další ediční řady spjaté tematicky či osobou autora s Ostravskem.

28. října - At' žije republika!

Večer věnovaný vzniku Československa. Spojeno s vyhlášením pátého ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy a autorským čtením mladých autorů – vítězů literární soutěže.

2. prosince – 2. ledna 2011- Listování – knížky lidového čtení na Moravě

Nahlédnutí do historie známých i méně známých pohádkových příběhů a pověstí.

Co rok dal

Ukázka přírůstků do sbírek Památníku písemnictví na Moravě.

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášteř 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: V. Drlík, R. Macháčková, V. Matějková, A. Vítová

Vychází desetkrát ročně, číslo 1, ročník 4.